

## Дослідження об'єктів образних атрибутних порівнянь на матеріалі романів Д. Брауна та С. Кінга

Таміла Хвесь

Кафедра прикладної лінгвістики, Національний університет «Львівська політехніка», вул. С. Бандери, 12, Львів, 79013, УКРАЇНА, E-mail: hves.tamila@gmail.com

*The current article investigates the similes concerning the objects of comparison. The first objective was to present the concept spheres classification of simile objects. It was accomplished on the basis of A. Biletskyi's object appellations system with some additions. Some previously unexamined peculiarities of similes have been uncovered. The research was carried out through Concordance, a computer program listing all words used in a book. The second objective was to calculate the frequency of occurrence of different object types. The following conclusions have been made.*

Ключові слова: порівняння, концептосфера, фітонім, зоонім, фізіонім, метеоронім, антропонім, технонім.

Актуальність обраної проблеми полягає у відсутності фактологічної бази досліджень образних порівнянь сучасної англійської художньої прози, а також у потребі проаналізувати особливості ідіостилю письменників, зокрема Д. Брауна та С. Кінга.

Порівняння ще з часів Арістотеля було об'єктом зацікавлення багатьох вчених. На сьогодні існують різні напрями аналізу порівнянь: когнітивний (Г. Денисова, К. Лернер, В. Куперман), фразеологічний (А. Назарян, О. Селіванова, Д. Добровольський), семантичний (А. Вежбицька), стилістичний (І. Арнольд), семасіологічний (Н. Таценко). Аналіз попередніх досліджень вказує на те, що багато з них спрямовані на пошук семантичних відмінностей між образним порівнянням та метафорою. Наприклад, Дж. О'Доноху наголошує на експліцитності порівняння, а також наводить приклади, які є свідченням того, що образне порівняння та метафора не є взаємозамінювані, адже вони різняться впливом на реципієнта. Дослідниця вважає, що метафора більш інтенсивно виражає головну думку [1].

Об'єктом цього дослідження є образні порівняння, а предметом – їх специфіка.

Мета цієї праці – визначити та окреслити концептосфери, залучені до вербалізації порівнянь; провести контрастивний аналіз перекладу тексту джерела та цільового тексту; дослідити частоту використання тих чи інших концептосфер; виявити, що найчастіше використовується.

Матеріалами досліджень послуговували романи «Код да Вінчі» Д. Брауна та «11/22/63» С. Кінга обсягом 13007 та 19546 різних слів та символів відповідно. Дослідження проведено з допомогою комп'ютерної програми Concordance, що дала змогу переглянути всі випадки слововживань та їх контексти у створеному корпусі текстів. Створено селективний конкорданс з усіма слововживаннями *like* та *as*, а також їх контекстами. Таким чином, вилучено 3655 речень з цими слововживаннями і ручним сортуванням відібрано лише 134 речення (92 в Кінга та 42 в Брауна), що відповідають критеріям.

Поняття порівняння (англ. simile), його складові та класифікацію розглянуто в низці праць. За словами І. Л. Мацько, порівняння – це тропейні фігури, в яких мовне зображення особи, предмета, явища чи дії передається через найхарактерніші ознаки, що є органічно властивими для інших. У порівнянні розрізняють **суб'єкт** порівняння (те, що порівнюють), **об'єкт** порівняння (те, з чим порівнюють) і **ознаку**, за якою один предмет (суб'єкт) порівнюється з іншим (об'єктом) [5, ст. 359]. К. Я. Лотоцька класифікує образні порівняння за сполучними словами, які можуть бути виражені у формі сполучників (“as”, “like”, “as...as”, “not so...as”), різних компаративних конструкцій (“as if”, “as though”, “...(in) the way”) та відображені з допомогою лексичних засобів (“to resemble”, “to remind one of”, “to suggest”, “to seem”, “to look”, “to bear a resemblance to”). Дослідниця розрізняє також прості (англ. *simple*) образні порівняння та розгорнуті (*sustained*) [4, ст. 103-105]. Згідно з класифікацією О. П. Левченко, існують **атрибутні** та **сценарні** порівняння. Перші «базуються на атрибуті, який лінгвоспільнота з певних причин актуалізує в цьому прототипі», другі – «описують діяльність, поведінку, ситуацію – сцену, сценарій» [3].

Виявлено, що образні порівняння базуються на зіставленні понять, що належать до різних концептосфер. Аналіз джерел також показує, що характерною особливістю цього виду порівнянь є використання гіперболи або літоти з метою підсилення або применшення певної якості. Під час аналітичної роботи над джерелами виникла потреба розподілу сполучних слів у порівняннях англійської мови на два види: а) **процесуальні**, тобто ті, після яких зазвичай вживають ситуативні конструкції та іменники, що називають дію: “*Look at me **the way** women **look** at other women when they're judging age*” (Кінг), “*Following the rails, he moved on **as if dreaming***” (Браун); б) **субстантивні**, тобто ті, які здебільшого передують субстантивним іменникам: “*I won't say you can live **like a king**, because that's living dangerously*” (Кінг), “*You are **as white as a ghost**, the inmates ridiculed as the guards marched him in, naked and cold*” (Браун). Однак цей поділ дещо умовний, адже в джерелах часто можна натрапити на речення з субстантивними сполучними словами, які слугують для порівняння з певною ситуацією: “*It's **like watching a kid run his electric train faster and faster and waiting for it to derail on one of the curves***” (Кінг).

З погляду перекладацької діяльності надзвичайно цікавим феноменом є речення, пов'язані з мовними реаліями чи ідіостилем автора, що часто стають перепорою для розуміння тексту і потребують

коментаря перекладача. Світ фантастики С. Кінга надзвичайно багатий подібними реченнями, наприклад: “*It reminded me of the Kitchener Ironworks, in Derry*”, де *Derry* – це місто у штаті Мен, вигадане С. Кінгом, а *Kitchener Ironworks* – це ливарня Кітченера поблизу Деррі, де, за романами письменника, у 1906 відбувся вибух, що забрав життя 102 людей. Якби не майстерність перекладача, то читач, незнайомий з творчістю письменника, не зрозумів би думки, яку прагнув передати автор.

На основі опрацьованого матеріалу сформовано та окреслено таку класифікацію концептосфер субстантивних (тобто об’єктом порівняння є певна жива або нежива сутність) образних порівнянь: 1) порівняння, в яких суб’єкт порівнюється з елементом світу Природи; 2) порівняння, в яких суб’єкт порівнюється з елементом світу Людини.

Використано ономастичну терміносистему А. Білецького, яку доповнено класифікацією концептосфер [2]. До цієї класифікації додано терміни міфонім та титлонім. Таким чином, до об’єктів світу Природи віднесено:

- Фітоніми – власні назви рослин.
- Зооніми – власні назви тварин.
- Фізіоніми – назви фізичних, природних об’єктів.
- Ураноніми – назви космічних та астрономічних об’єктів.

Своєю чергою, до об’єктів світу Людини належать:

- Антропоніми – власні імена людей.
- Титлоніми – назва, що вказує на рід занять, звання, суспільний статус.
- Міфоніми – назви вигаданих та нематеріалізованих, безтілесних істот.
- Техноніми – назви матеріальних результатів людської праці, цілеспрямованої трудової діяльності.
- Енойконіми – назви створених людьми об’єктів, переважно населених пунктів.

Виявлено, що для перекладу образних порівнянь використано аналоговий метод. Таким чином, у текстах перекладу вжито такі лексичні та синтаксичні відповідники, як аналоги.

Обраховано частоту вживання різних видів порівнянь:

Вербалізації в термінах концептосфери Природа:

- Фітоніми: загалом в обох авторів 6.71%, зокрема в Кінга 6.52% (“*No, cool as a cucumber, but he always was*”), а в Брауна 6.71% (“*Anyone who had seen the lurid Bosch painting of the same name understood the jab; the painting, like the forest, was dark and twisted, a purgatory for freaks and fetishists*”).
- Зооніми: загалом в обох авторів 9.7%, зокрема в Кінга 13.04% (“*Rather than looking irritated, she wriggled her nose like a rabbit, then smiled*”), у Брауна 9.7% (“*Captain Bezu Fache carried himself like an angry ox, with his wide shoulders thrown back and his chin tucked hard into his chest*”).
- Фізіоніми: загалом в обох авторів 5.22%, зокрема в Кінга 4.34% (“*Tears would have been a relief, but my*

*eyes were as dry as stones*”), у Брауна 5.22% (“*His bed was soft like a cloud, and the air around him smelled sweet with candles*”).

- Ураноніми: загалом в обох авторів 2.23%, зокрема в Кінга 1.08% (“*You love her a lot, don’t you, Mr. Frati?*”) “*Like the moon and the stars, cuz. Like the moon and the stars*”), у Брауна 2.23% (“*Those look like constellations carved on it, Sophie said*”).

Вербалізації в термінах концептосфери Людина:

- Антропоніми: загалом в обох авторів 6.71%, зокрема в Кінга 8.69% (“*Doesn’t he say in there that she was as funny as Lucille Ball?*”), у Брауна 2.38% (“*He felt for an instant like a modern-day Moses*”);
- Титлоніми: загалом в обох авторів 20.89%, зокрема в Кінга 26.08% (“*In spite of his grammatical lapses and painstaking cursive, Harry Dunning had written like a hero*”), а в Брауна 9.52% (“*Teabing was screaming like a madman*”);
- Міфоніми: загалом в обох авторів 6.71%, зокрема в Кінга 5.43% (“*You’re as pale as a ghost*”), а в Брауна 9.52% (“*Like you, he had skin white like an angel*”);
- Техноніми: загалом в обох авторів 29.85%, зокрема в Кінга 25% (“*I’d just had an idea that was as bright as a flashbulb*”), у Брауна 40.47% (“*The voices had stopped suddenly, and had been replaced by an odd rumbling, like an engine*”);
- Енойконіми: загалом в обох авторів 11.94%, зокрема в Кінга 9.78% (“*He used sturdy generic glassware at the restaurant, but the pitcher holding the iced tea looked like Waterford to me*”), у Брауна 16.66% (“*Tonight, however, those voices were as silent as the empty church around her*”)

Відношення кількості образних атрибутних порівнянь щодо всього тексту в обох книгах приблизно рівне (в Кінга 3.64%, в Брауна їх 3.72%).

Особливістю ідіостилю С. Кінга є ширше використання титлонімів порівняно з Д. Брауном (26.08% та 9.52% відповідно). Цікаво також те, що С. Кінг вживає широке розмаїття зоонімів (“*They fell back, chattering like magpies*”, “*You see, Noah got drunk this one time on the Ark, and he was a-layin on his bed, naked as a jaybird*”, “*I’m going to get something to eat, because I’m hungry as a bear*”).

Отже, аналіз матеріалу дав підстави зробити висновок, що в досліджуваних джерелах найбільш вживаними під час вербалізації в термінах є порівняння концептосфери Людина, що черговий раз засвідчує антропоцентричність мовної картини світу.

## Література

1. O'Donoghue J. Is a metaphor (like) a simile? Differences in meaning, effect and processing [Електронний ресурс] / Josie O'Donoghue – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ucl.ac.uk/pals/research/linguistics/publications/wpl/09papers/odonoghue>
2. Казими́рова І. А. Ономастична терміносистема А. О. Білецького в сучасній термінографії [Електронний ресурс] / Ірина Андріївна Казими́рова //

Відділ наукової термінології Інститут української мови НАН України – Режим доступу до ресурсу: <http://www.term-in.org/goods/15-1-1-1/category/id117/>.

3. Левченко О. П. Символи у фразеологічних системах української та російської мов: лінгвокультурологічний аспект [Електронний ресурс] / О. П. Левченко. – 2007. – Режим доступу до ресурсу: [http://tc.terminology.lp.edu.ua/TK\\_Work/levchenko\\_dys.htm](http://tc.terminology.lp.edu.ua/TK_Work/levchenko_dys.htm).

4. Лотоцька К. Я. Стилiстика англiйської мови: Навч. посiбник. / К. Я. Лотоцька. – Львiв: Видавничий центр ЛНУ iменi Iвана Франка, 2008. – 254 с.

5. Мацько Л. І. Стилiстика української мови: Пiдручник / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько. – Киiв: Вища школа, 2005. – 462 с. – (2-ге вид., випр.).